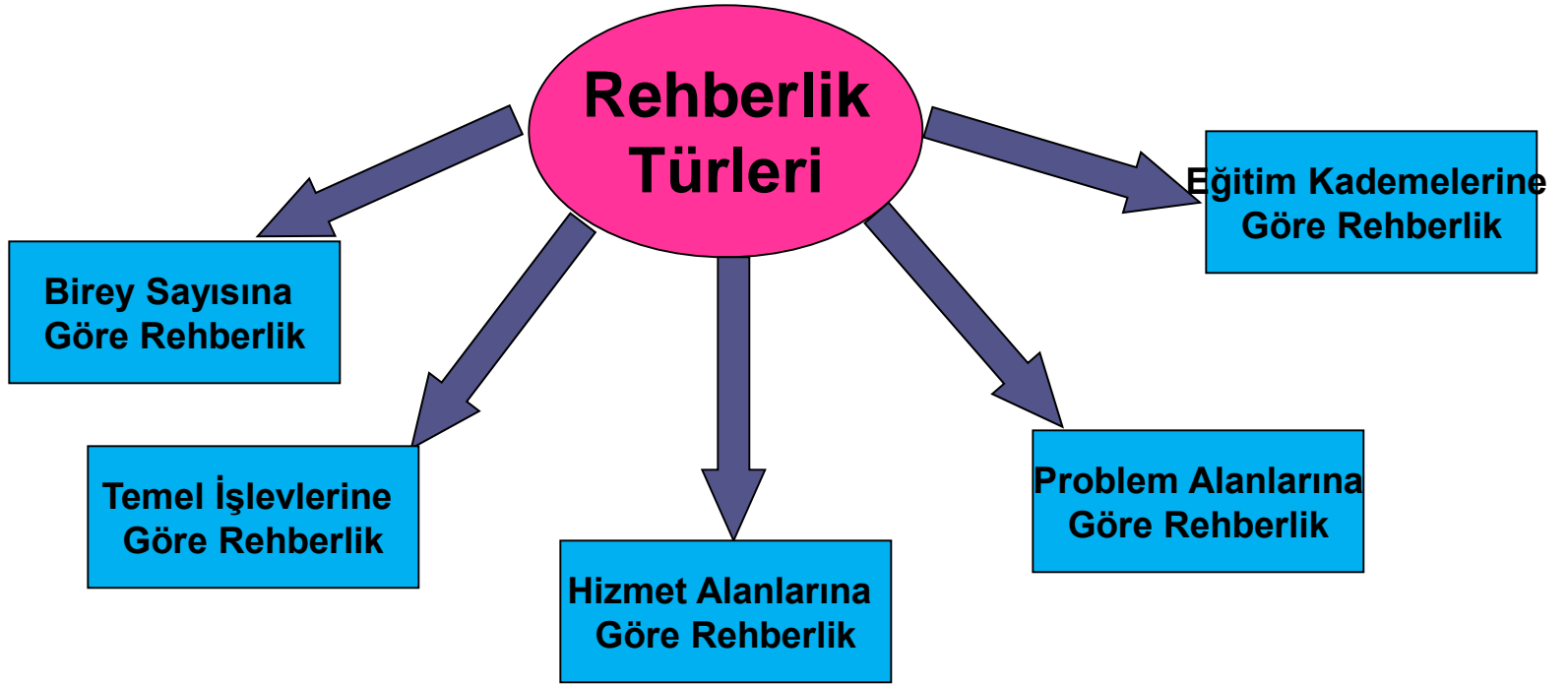

Eğitim Sürecinde Rehberlik Hizmetleri

Kazanımlar

- Rehberlik hizmetlerini sınıflayabilme
- Rehberlik hizmetlerini ayırt edebilme
- Rehberlik hizmet alanlarını açıklayabilme
- Rehberliğin işlevlerini açıklayabilme

Şekil 1: Rehberlik Türleri

Rehberlik Türleri

1- Hizmet alanlarına göre rehberlik

- Eğitim alanında
- Sağlık
- Sosyal yardım alanında
- Endüstri alanında rehberlik
- Askeri ve emniyet birimlerinde
- Spor alanında
- Adliyede

1a)Eğitim alanında rehberlik

- Rehberlik hizmetlerinin en yaygın olduğu alandır. Eğitim alanındaki rehberliğin temel amacı öğrencilerin bedensel, zihinsel, psikolojik ve sosyal yönlerden Türk milli eğitiminin amaçlarına uygun bir şekilde yetiştirilmesi ve kendilerini o yönde geliştirmeleridir.
- Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun bir öğrenim görebilmeleri, bir mesleğe yönlendirebilmeleri, kendi problemlerini çözebilmeleri gibi konularda destek verme amacını güder.
- Eğitim alanındaki rehberlik hizmetleri yönetim, öğretim ve öğrenci kişilik hizmetleri olmak üzere üç türdür.

1b)Sağlık alanında rehberlik

- Sağlık alanında rehberlik hizmetleri, koruyucu ruh sağlığı hizmeti olarak sunulmaktadır.
- Psikolojik sorunları önleme amaçlı bilgilendirme hizmeti olarak yürütülmektedir.
- Sağlık ocağı, sağlık evi ve ana çocuk sağlığı gibi sağlık kurumlarında, özellikle psikiyatri bölümlerinde ve ruh sağlığı merkezlerinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri benimsenmiştir.
- Bu kurumlarda duygusal sorunlara yönelik psikoterapi uygulamaları yönünde hizmet verilir.

1c) Sosyal yardım alanında rehberlik

- Sosyal yardım alanında rehberlik hizmetleri, genellikle şu kurumlarda sunulur: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Kızılay Derneği, Huzurevleri, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Kurumu, Rehabilitasyon merkezleri.
- **Sosyal yardım gereksinimi** olan bireylere yönelik verilen hizmetlerdir.

1d)Endüstri alanında rehberlik:

- Endüstri alanında rehberlik hizmetleri genellikle sanayi kuruluşları, İş ve İşçi bulma Kurumu, işçi sendikaları gibi yerlerde sürdürülmektedir.
- Bu kurumlarda yaşanan uyumsuzluklar ve bunların doğurduğu sorunlarda başa çıkmada, personel seçimi, işte verimlilik, motivasyon, işten kaynaklı stresin azaltılmasında, iş arayanların meslekler konusunda bilgilendirilmesi gibi konularla ilgilenir.
- Maksimum verimliliği artırmak için sunulan hizmetlerdir.

1e) Adalet ve güvenlik alanında rehberlik

- Son yıllarda rehberlik hizmetleri adalet ve güvenlik alanlarında da yaygınlaşmıştır. Cezaevlerinde, islahevlerinde, orduda, emniyette, çocuk ve aile mahkemelerinde psikolojik danışmanlar görev almakta ve rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti sunmaktadırlar.
- Bunun yanı sıra aile mahkemelerinde aile danışmanlığı hizmeti de rehberlik faaliyeti olarak sürdürülmektedir.

1f) Spor alanında rehberlik

- Sporcuların motivasyonlarını artırmaya yönelik ve olumsuz duyguları ve sorunlarıyla başa çıkmalarına yardımcı olma hizmetleridir.

Rehberlik Türleri

2- Problem alanlarına göre rehberlik

- Eğitsel
- Meslek
- Kişisel-Psikolojik

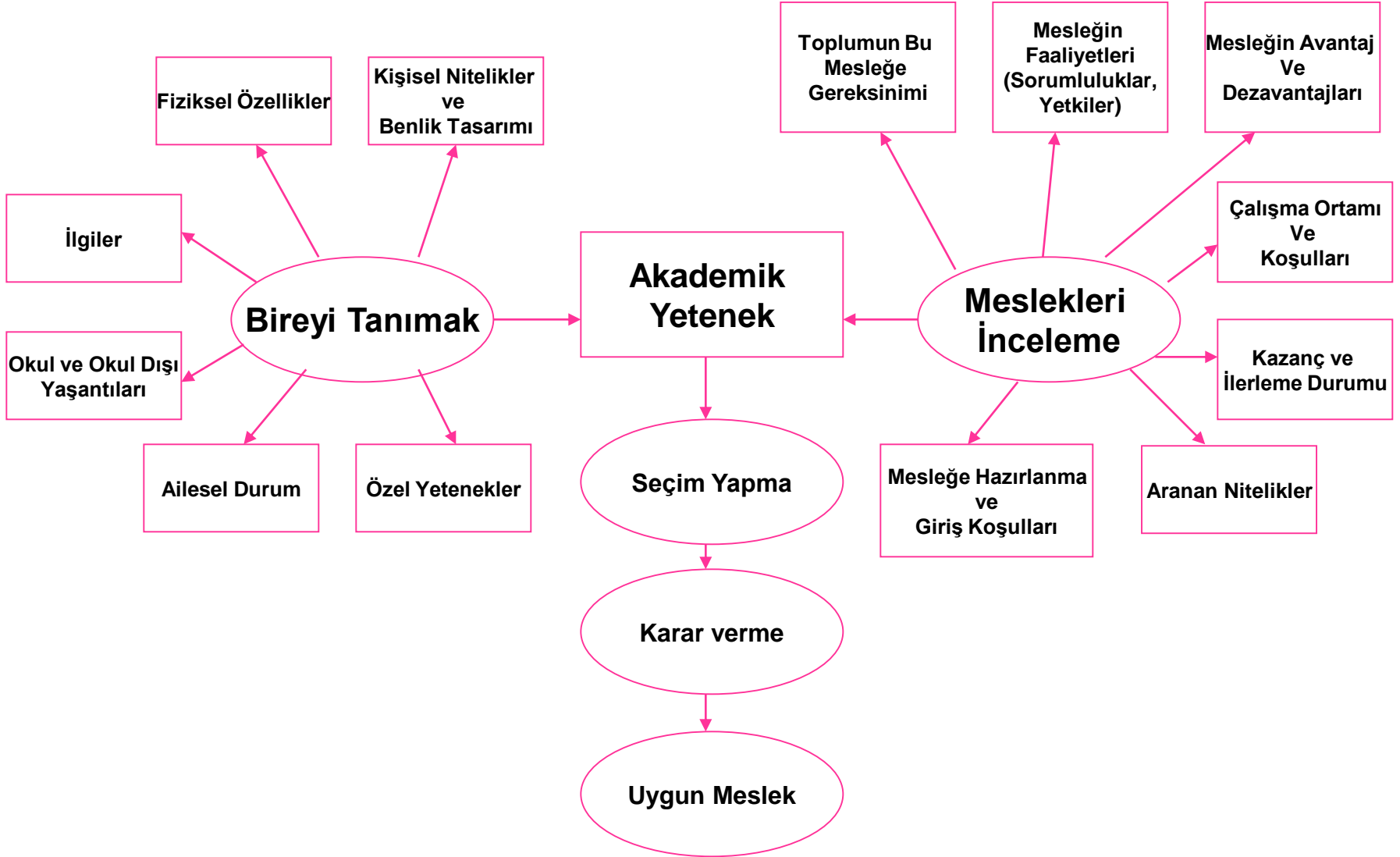
Eğitsel rehberlik

- Bireylerin eğitim ortamlarından en yüksek düzeyde yararlanabilmeleri ve akademik başarılarını arttırabilmeleri için sunulan rehberlik hizmetlerini kapsar.
- Çocuğun eğitsel gelişim alanında ona belli yeterlilikler kazandırmak, öğrenmesini kolaylaştırmak, karşılaştığı güçlükleri gidermesine yardımcı olmak ve böylece uygun ve etkin öğrenme ortamı oluşturmaya yönelik hizmetlerdir.
- Eğitsel başarı, okula uyum, ders çalışma alışkanlıkları, motivasyon, sınav kaygısı, problem çözme, başarı kimliği, alan seçimi, dal seçimi..... vb
- Temel amaç öğrencinin **“öğrenmeyi öğrenmesi” ni sağlamaktır.**

Mesleki rehberlik

- Bireylerin çeşitli meslekleri tanımaları, kendi ilgilerine, yeteneklerine ve ihtiyaçlarına uygun işleri/meslekleri seçmeleri, benimsemeleri, seçtikleri mesleğe hazırlanmaları ve mesleki yönden gelişmeleri konusunda yapılan yardımlardır.
- Mesleki rehberlik bu anlamda bireyi tanıma, meslek alanlarını tanıma ve bireyin özellikleri ile mesleklerin gerektirdiği özellikler arasında eşleme sağlama
- Kariyer gelişim, kariyer planlama, karar verme, meslek seçme vb.....
- **Temel amaç öğrencinin “çalışmayı öğrenmesi” ni sağlamaktır.**

Mesleki Rehberliğin Amacı

Kişisel-Sosyal rehberlik

- Öğrencinin kendini tanıması, kendini ve başkalarını anlaması, güçlü ve zayıf yönleriyle kendini kabul etmesi ve geliştirmesi, kendine güvenen, kişiler arası ilişkilerde becerikli, kişisel ve sosyal yönden dengeli ve uyumlu bir birey olarak yetişmesine yönelik hizmetleri kapsar.
- Kişisel rehberlik, bireyin kendisiyle ilgili her türlü kişisel problemlerinin çözümüne yönelik yapılan yardım hizmetlerini kapsar.
- Korkular, kaygılar, öz-güven, öz yeterlik, stres, duyguların yönetimi, kendini kabul, ilişki problemleri, benlik imajı, sosyalleşme, sosyal rahatlık.....vb.
- **Temel amaç öğrencinin “yaşamayı öğrenmesi” ni sağlamaktır.**

Rehberlik Türleri

3- Eğitim Kademelerine Göre Rehberlik

- Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik 48-72
- İlköğretimde
 - İlkokul-6-10
 - Ortaokul 10-14
- Ortaöğretimde 14-19
- Yüksek Öğretimde 19+24

3a)Okul öncesi eğitimde rehberlik hizmetleri (3-6 yaş):

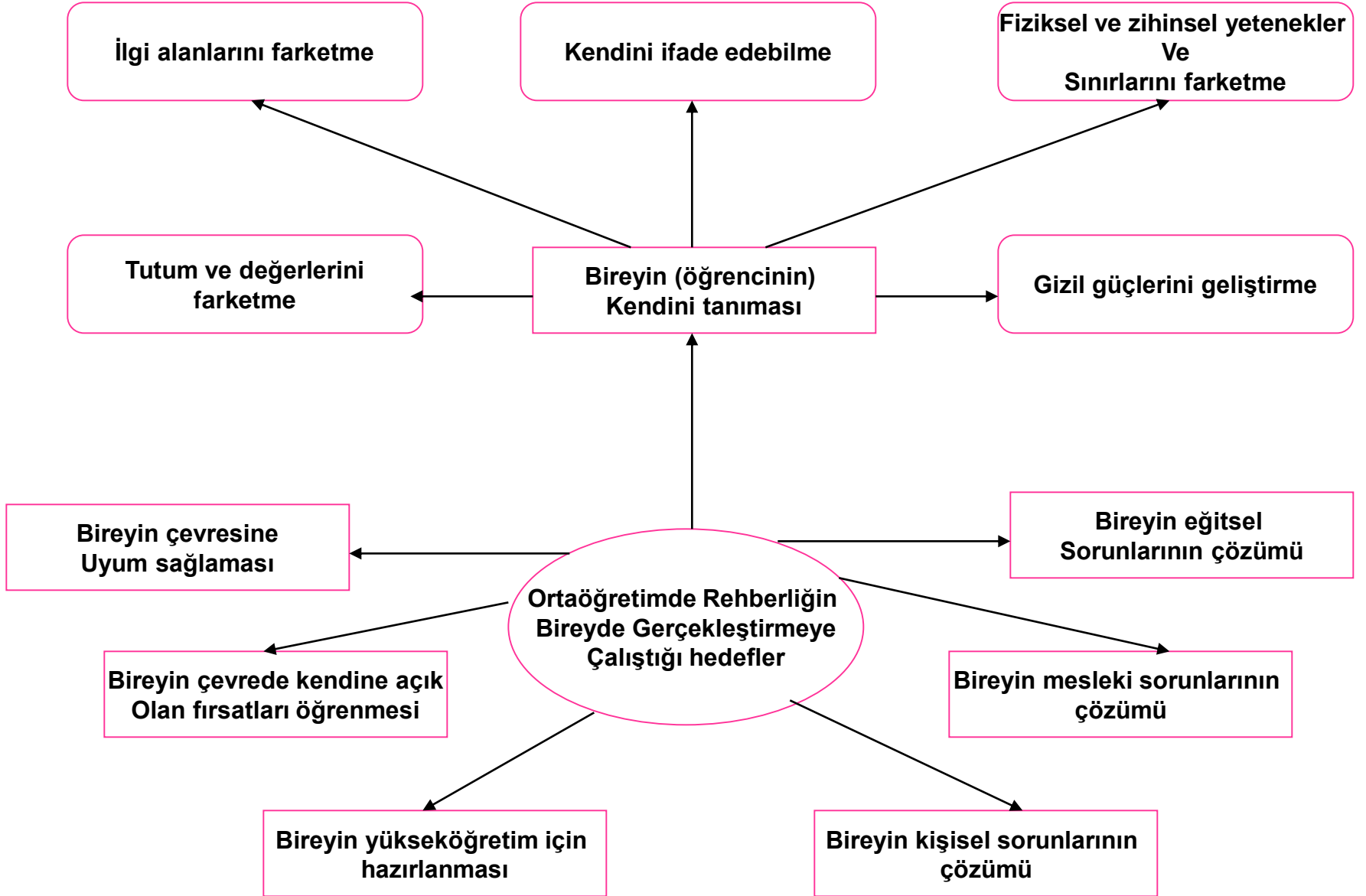
- Okul öncesi eğitim döneminde çocukların her yönüyle sağlıklı gelişmeleri, okul ortamına uyum sağlamaları ve kapasitelerini ortaya koyabilmeleri için eğitim çalışmaları rehberlik hizmetleriyle birlikte yürütülmelidir.
- Çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden gelişimini sağlama
- Dil gelişimini sağlama
- Kişiliği oluşturan ilgi, yetenek, tutum, inanç ve değerleri güçlendirme
- Güven duygusunu, özerklik ve girişimcilik özelliklerini güçlendirme
- Benlik kavramını güçlendirme
- Sosyalleşmeyi sağlama
- Gelişimsel ve önleyici odaklı olma

3b) İlkokul döneminde rehberlik hizmetleri (6-10 yaş):

- Öğrencinin kendini anlaması, tanınması, kendi ilgi, yetenek ve özellikleri ile çevresinde kendisine açık olan fırsatları öğrenmesine, var olan gizil güçlerin ortaya çıkmasına, eğitsel ve mesleki hedefler oluşturmasına yardımcı olmak amaçlanır.
- Çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden gelişimini sağlama
- Öğrencinin çok yönlü gelişimini sağlama (sorumluluk, işbirliği yapma, iletişim ve sosyal becerileri vb.)
- Öğrencinin özgüvenini ve benlik kavramını güçlendirme
- Öğrencinin ilgi ve yeteneklerini, kişiliğini tanımaya olanak sağlama
- Öğrenciye başarılı olabileceği ortamları hazırlama
- Öğrenciyi arkadaşlık, paylaşma, iş bölümü gibi duyguları kazanacakları işbirlikçi çalışmalara yönlendirme
- Öğrencilere eşit davranma ve bireysel farklılıkları göz önünde tutma
- Gelişimsel ve önleyici odaklı olma

3b) Ortaokul döneminde rehberlik hizmetleri (12-15 yaş):

- Erinliğe geçiş aşamasında çocuğa bedenindeki hızlı değişimleri ve sonuçları hakkında bilgi verme
- Erinlik sürecinin ortaya koyduğu psikolojik ve duygusal sorunlarla baş edebilme yollarını gösterme
- Akranlarca önem verilen etkinliklerde beceri kazanma
- Soyut düşünme yeteneğini geliştirme
- Gelecekteki yaşamına yönelik düşünme
- Karşı cinsi tanımları ve kabul etmeleri sürecine yardımcı olma
- Spor, sosyal ve kültürel aktiviteleri yöneltme
- Aileleri bilgilendirme ve onlarla iş birliği kurma

3d) Yükseköğretimde rehberlik hizmetleri:

- Rehberlik hizmetleri önleyici yaklaşım odaklıdır. Bu dönemde, gençlere belli iş, meslek alanlarında derinlemesine bilgi ve daha ileri düzeyde beceri, tavır ve davranışlar kazandırılmaya çalışılır. Gencin genel kültür yönünden gelişmesi ve “aydın entelektüel” olması amaçlanır.
- Çevreye uyum sağlamasına yardımcı olma
- Üniversitenin işleyişi hakkında bilgi verme
- Burs, yurt, kredi vb. konularda bilgilendirme
- Sanat, spor ve kültürel ortamlar oluşturma
- Kişisel problem durumlarına (kız-erkek arkadaş ilişkileri, flört) ilişkin psikolojik danışma hizmetini sunma
- Akademik başarı, kişilik bütünlüğü ve kimlik kazanma

Rehberlik Türleri

4. Birey sayısına göre

- bireysel rehberlik/psikolojik danışma
- grup rehberliği/psikolojik danışma

Bireysel rehberlik:

- Bireyin uygun seçimler yapabilmesi, kararlar alabilmesi ve çevresine uyum sağlayabilmesi için yapılan bilgi verme sürecini kapsar.
- Sadece bir bireye uygulanan eğitsel, sosyal, mesleki alanda bilgi vermeye ve bireyi daha çok duruma alıştırmaya yönelik bilişsel düzeyde yapılan hizmet türüdür.
- Mesela; alan, ders ya da meslek seçimi, çevrede bireye açık olan fırsatlar, çeşitli mesleklerin tanıtımı, ders programı hazırlama, burs, kredi yurt olanakları, okulun disiplin kuralları vb.

Bireysel psikolojik danışma:

- Psikolojik danışman ile bir danışan arasında gerçekleşen danışanın kendini tanımasına ve kendini gerçekleştirmesine yönelik yapılan hizmet türüdür.
- Danışanın sorunları için derinlemesine bir yardım alma olanağı elde etmesi açısından grupla psikolojik danışmaya göre daha avantajlıdır.
- Sadece PDR ve Psikoloji mezunu uzmanı tarafından sunulan profesyonel bir hizmet türüdür.
- Mesela; sınavlarda stres, kaygı, panik gibi durumları yaşayan öğrenciyle birebir görüşmenin yapılması.

Grup rehberliği

- Grup rehberliği daha öğretimsel ve bilgi vermeye dayalıdır.
- Bir gruba dönük özellikle eğitsel, sosyal ve mesleki alanda bilgi verme bilişsel düzeyde yapılan hizmet türüdür. 10-15 kişi
- Daha çok sınıf rehber öğretmeni tarafından verilir. Sınıf rehber öğretmeni rehberlik görevini, öğrencilere bilgi verme ve grup tartışması biçiminde sürdürür. Mesela; öğrencilere meslekler hakkında bilgilendirici sunum yapmak

Grupla psikolojik danışma:

- Bir psikolojik danışman ile birden fazla danışan arasında gerçekleşen ve danışanların kendilerini tanımalarına ve kendilerini gerçekleştirmelerine dönük faaliyetlerin tümüdür.
- Grupla psikolojik danışmadaki kişi sayısı 6-12 arasındır. Mesela; sınıflarında iletişim becerileri konusunda sıkıntı yaşayan öğrencilerin bir araya toplanıp yapılan danışma, grupla psikolojik danışmadır.

Grupla psikolojik danışmanın bireysel danışmaya göre zayıf (olumsuz) yönleri

- Derinliğine bir yardım verilemez.
- Yüksek düzeydeki korku, kaygılara veya sosyopati, psikopati gibi ağır vakalara çözüm bulmak zordur.
- Gizliliği sağlamak zordur.
- Grubun bazı üyeleri baskın olarak diğer üyeleri etkileyebilir. Birey, grupta pasif ve silik kalabilir.
- Grup içindeki görüş ayrılıkları bireyleri olumsuz etkileyebilir.
- Grubun dinamiğini sağlayacak uzmanı bulma ve bu süreci zamana yayma zordur.

Grupla psikolojik danışmanın bireysel danışmadan üstün yönleri

- Birden fazla danışanın aynı anda yararlanma olanağına sahip olması nedeniyle daha ekonomiktir.
- Danışanlar, sorunlarının sadece kendisine özgü olmadığını görüp teselli bulabilir.
- Danışanlar, başkalarının belli sorunlar karşısında uyguladıkları başarılı çözüm yollarından haberdar olabilir.
- Danışanlar, aynı sorunlarla karşılaşan diğer insanlarla bu sorunları konuşabilme fırsatı bulabilir.
- Danışanlar, bir gruba ait olma, başkaları tarafından kabul edilip benimsenme duygusunu yaşayabilirler.

Rehberlik Türleri

5. Temel işlevlerine

- Uyum sağlayıcı rehberlik
- Yöneltilici rehberlik
- Geliştirici rehberlik
- Önleyici rehberlik
- Ayarlayıcı rehberlik
- Tamamlayıcı rehberlik

Uyum sağlayıcı rehberlik

- Uyum sağlayıcı rehberliğin temel amacı, bireyin çevresine uyumunu sağlamaktır.
- Eğitimde uyum sağlayıcı rehberlik, öğrencilerin yeni eğitim-öğretim ortamlarına uyum sağlamalarını kolaylaştıran rehberlik hizmetleridir.
- Bu amaçla okula yeni başlayan öğrencilerin ilk başta okulu ve okulun kurallarını tanımaları sağlanır.
- Bu sayede öğrencilerde görülebilecek uyumsuzluğa dayanan davranış bozuklukları önlenir.
- Uyum sağlayıcı rehberliğin amacı, bireylerin uyum sorunlarının nedenlerini bulup incelemek, uyum düzeyini artırmak ve mevcut ortama uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktır.
- Okula yeni başlayan ve nakil ile gelen öğrencilerin okula uyumuna yönelik yapılan çalışmalar

Yöneltici rehberlik

- Bireyin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerine uygun olan meslek, okul veya program seçmesi için yardım etmek ve bu yolla bir okul programına veya mesleğe yönelmesi için ona bilgi sunmak yöneltici rehberlik hizmetidir.
- **Mesela;** meslek seçiminde kararsızlık yaşayan bir öğrenciye sunulacak rehberlik hizmeti, yöneltici rehberliktir.

Geliştirici rehberlik

- Bireyin tüm yönleriyle en iyi şekilde gelişmesine yönelik ortamlar sağlamayı hedef alan rehberlik hizmetidir. Gelişimsel rehberlik anlayışına dayanır.
- Bu anlayışa göre, birey sürekli gelişim halindedir. Birey, bir gelişim dönemini başarıyla geçirirse daha sonraki gelişim döneminin gelişim ödevlerini daha iyi başaracaktır.
- **Mesela;** okul öncesi dönemdeki çocukların özerklik ve girişimcilik duygularını geliştirmek.

Önleyici rehberlik

- Rehberlik hizmetlerinin amacı sadece olumlu değişmeleri meydana çıkarmak değil aynı zamanda olumsuzlukların da ortaya çıkmasını önlemektir.
- Olumsuzlukların ortaya çıkmadan önce önlenmesi, ortaya çıktıktan sonra giderilmesinden hem daha ekonomik hem de daha kolaydır.
- Bu doğrultuda, önleyici rehberlik, gelecekte istenmeyen olay ya da durumları önlemek veya gelecekte istenilen bir sonuca ulaşmak için yapılır.
- Özellikle sağlık alanında sunulan rehberlik hizmetleri (koruyucu hekimlik) önleyici işlevini taşır.
- **Mesela;** anne-baba eğitimi verme, iletişim becerileri eğitimi verme, ders çalışma becerisi kazandırma vb..

Ayarlayıcı rehberlik

- Öğrencilerin en iyi şekilde gelişmelerini sağlamak için; onların ilgi, yetenek, gelişim özellikleri ve ihtiyaçlarına en uygun eğitim hizmetlerinin programlarda yer almasında eğitim programcılara ve planlamacılarına yardım ederek verilen rehberlik hizmetidir.
- Yani ayarlayıcı rehberlik hizmetiyle psikolojik danışmanlar bireyi tanıma, araştırma-değerlendirme ve izleme yoluyla elde ettikleri bilgileri program geliştirme uzmanlarının hizmetine sunarak eğitim programlarının şekillenmesine yardımcı olurlar.

Tamamlayıcı rehberlik:

- Modern eğitimde rehberlik hizmetleri, eğitim-öğretim hizmetlerini tamamlayıcı niteliktedir. Bu doğrultuda tamamlayıcı rehberlik, eğitim ortamında verimli ve kaliteli bir eğitimin gerçekleşebilmesi için, öğretim etkinliklerinin (uygulama esnasında) rehberlik hizmetleriyle birlikte bütünsel olarak verilmesidir.
- Amaç, eğitimin amaçlarının gerçekleştirilmesine yardımcı olmak ve öğrencilerin bireysel ve akademik başarılarını artırmaktır.
- Rehberliğin bu işlevindeki amaç, rehberlik ilkelerinin sınıf atmosferine ve öğretmen davranışlarına yansımadır. Bu nedenle öğretimi planlayan, uygulayan ve değerlendiren öğretmenlerin, rehberlik konusunda bilgilendirilmeleri ve rehberlikten faydalanmaları gerekmektedir.
- **Mesela;** sınıf yönetimi konusunda bir öğretmenin rehberlik servisinden yardım alması, öğretmenlerin rehberlik bilgi ve becerileri ile donatılmaları rehberliğin tamamlayıcı işlevini yerine getirmektir.

KAYNAKÇA

- Can, G. (2014) *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: PEGEM Yayıncılık
- Kepçeoğlu, M. (1994). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Özerler Matbaası.
- Korkut F. (2004). *Önleyici rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (1997). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- MEB. (2020). *Millî Eğitim Bakanlığı Psikososyal Destek Eğitim Programları*. Erişim adresi: https://orgm.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=1258
- MEB. (2020). *Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği*. Erişim adresi: http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/14231603_Rehberlik_ve_Psikolojik_DanYYma_Hizmetleri_YonetmeliYi_2.pdf
- MEB. (2020). *Millî Eğitim Bakanlığı Sınıf Rehberlik Programı*. Erişim adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_07/17143025_SINIF_REHBERLYK_PROGRAMI_2020_.pdf
- Yeşilyaprak, B. (2021). *21. yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.